

KOMMENTÁR

Történészbotrány Bulgáriában

Szerkesztői előszó Martina Baleva: Batak képe a bolgárok kollektív emlékezetében c. tanulmányához

A Szófiától 130 km-re délre, a Rodope hegységben fekvő 6000 lelkes Batakban minden áprilisban megemlékeznek az 1876-os mézárulás azon áldozataira, akik az Ottomán Birodalom elleni bolgár felkelés utolsó napjaiban haltak meg. A mézárulás barbár gyilkosai oszmán irreguláris csapatok voltak a szomszédos moszlim falvakból. Batak a 20. században a bolgár nemzeti identitás szent helyévé vált (mint nálunk Mohács vagy Világos).

2007. április 24-én a bolgár elektronikus és írott média is beszámolt arról a német-bolgár tudományos kutatásról, amelyet a berlini Freie Universität (FU) vezetett. A kutatás az *Iszlám mint ellenség – az iszlámel-lenes sztereotípiák története és jelene Bulgáriában a bataki mézárulás mítoszának példáján* címet viselte. A kutatók a mézárulást ábrázoló műalkotások ikonográfiáját elemezve arra a következtetésre jutottak, hogy Batak mítosza gyűlöletet szít a moszlim és a bolgár közösség között és hátráltatja a mai bolgár–török kapcsolatokat. Még jobban fellángoltak a bolgár kedélyek, amikor a két kutató – *Martina Baleva* és *Ulf Brunnbauer* – tudományos konferenciát hirdetett meg Szófiába, amelyen a kutatás eredményeit szertették volna prezentálni. Történészek, közéleti személyiségek tiltakoztak *Balevák* állításai ellen. Aláírásgyűjtés kezdődött szerte Bulgáriában azt szorgalmazva, hogy fosszák meg *Balevát* a bolgár állampolgárságtól. A batakiak Szófiába vonultak és a parlament előtt tüntettek. A televízió napról napra szólította meg az utca emberét és sommásan azt az üzenetet tolmácsolta, hogy helyesebb volna, ha a bolgár történelemmel csak bolgárok foglalkoznának. Berlinben a bolgár nagykövet nyomást gyakorolt a FU-ra, hogy az „tisztázza magát”.

2007. április 27-én Brunnbauer hivatalos közleményt fogalmazott a bolgár nyilvánossághoz, melyben leszögezte: 1. A kutatás nem tagadja az 1876-os tragikus bataki eseményeket. 2. A kutatás a bataki mézárulást

bemutató ábrázolásokkal foglalkozik, különös tekintettel a lengyel festő, Antoni Piotrowski festményére. 3. A kutatás ebből következően Bataknaa a bolgárok kollektív emlékezetében betöltött helyével foglalkozik.

A kedélyek ettől persze nem csitulak el. A szélsőjobbaldali Ataka Párt a büntetőtörvénykönyvre hivatkozva követelte *Baleva* és *Brunnbauer* bíróság elé állítását történelemhamisítás miatt. Hasonló következtetésre jutott azonban a bolgár Nemzeti Múzeum igazgatója, *Bojidar Dimitrov* is és ezt szokásos heti televíziós műsorában is kifejtette. Emellett azzal próbálta a kutatókat denunciálni, hogy azt állította, a projekt mögött a Bosch Alapítvány, azaz gazdag törökök állnak, akik így akarják Törökországot az EU-ba „csempészni”. A bolgár államfő, *Georgi Parvanov* (maga is történész és a szocialista párt tagja) nyilatkozatában a kutatók eredményeit a bolgár történelem és nemzeti emlékezet elleni provokációnak bélyegezte. A miniszterelnök, *Sergei Stanishev* szerint a batakai mérsárlás a bolgár nemzeti történelem nagyon szomorú ténye, mely nem oszthatja meg a közvéleményt. 2007. április 25-én a Bolgár Tudományos Akadémia is elhatárolódott a kutatástól és nem egyezett bele a projekt bulgáriai prezentációjába, mondván, „a kutatás tézisei igen primitívek és hiányzik belőlük minden tudományos megalapozottság, ezáltal nem is kívánnak diszkussziót”.

Brunnbauert és *Balevát* a tavasz és a nyár folyamán többször életveszélyesen megfenyegették. Egy szélsőjobbaldali bolgár televízióadón (Skat-TV) 500 eurós díjat tűztek ki annak, aki elárulja a fiatal művészet-történész berlini lakcímét, vagy fényképet küld róla. „Svábokat a vérpadra” „A zsidó németet bitóra, Balevát a guillotine alá”, „Állítsátok meg a törököket”, zengte az Ataka vezére az európai parlamenti választások előtt. A FU biztonsági szolgálatát meg kellett erősíteni, *Brunnbauer* irodájába betörték, a történeeszt rendőri védelem alá helyezték. Bulgáriában – néhány értelmiségin kívül – senki nem állt ki *Balevák* mellett. Egyedül a szófiai német nagykövet fejezte ki „aggodalmát” a bolgár külügyminiszternél.

A következő oldalakon a boetrányt kíváltó tanulmányt közöljük.

Kovács Éva
szerkesztő